

מהאידישע מאמע אל ה-

לבנותינת

חתונה יהודית בגרמניה... אין כל גופה צריך בבדיקה...

האמנם הצבריות יפות? שאי לפני חרש, מעל עמודי העולם הזה... אישיצבור ישראל, שהתם בשם מיכאל אבידור. מאז התפתח הוויכוח, הפך למעין בדיקה יסודית של כל סדרי החברה הישראלים.

מאת שמואל אבידור

צויריחפס יגאל חומרקין מנסה למצוא את המקור של כל עוקצי ה- צברית - ביהדות. הוא אומר (העולם הזה 1254): הואיל וביהדות אין שום חוש לי יופי, והואיל והצברית היא בת היהדות - כיצד תהיה הצברית יפה?

הגבר אשם תמיד

חידה הגבי היחס של היהדות לי יופי. יתכן כי היהדות לא גילתה ענינה לגבי יופי מאובן וספאטי. אני מוכן להסכים עם אותם הסבורים כי זוהי תוצאה קיצונית של הדיברה "לא תעשה לך פסל וכל תמונה" אך לעומת זאת רגישה היהדות מאד לגבי היופי החי. די אם נזכיר אימרה אחת בתלמוד (מסכת יבמות) בה נאמר: "אשה יפה - אשרי בעלה."

נכון גם שהתלמוד שם לב בעיקר לאשה יפת-העיניים, וקובע שאשה שענינה יפות, אין גופה צריך בדיקה נוספת, וכך למדנו במסכת תענית: "כלה, כל זמן שענינה יפות, אין כל גופה צריך בדיקה." לעומת זאת, אילי יופתעו רבים לשמוע מה שקבעו הכמינו במסכת כתובות: "כל אשה שדדיה גדולים משל חברותיה, הרי זה מום." נד" מה לי שמקורות אלה, שהם רק גרגירים הרעה כי היהדות היא האשמה, כביכול, בחוסר הטעם והיופי של הצברית. לפני שנעבור לדבר על הצברית, כדאי

הכשרה צברית בתלאיבי

כל אשה שדדיה גדולים משל חברותיה...

מדברים על הצברית בצורה כוללת. מה היא צברית? צעירה שנולדה בישראל או בארץ-ישראל? או דמות המסמלת משהו? שכן אם נאמר כי מקום-הלידה קובע, נצטרך להביא בחשבון גם את בנות בית-יעקוב, בני-ברק והיישוב הישן בירושלים, שכן מיוחד חופף עליהן, ויש בהן מן ה- אצילות של "בת ישראל כשרה" או, בלשון הפסוק, "כל כבודה בת-מלך פנימה". היינו: יופייה של בת-מלך הוא פנימי, וכל בתי-ישראל בת-מלך היא.

ואם נאמר כי צברית היא טיפוס מיוחד בכינוי (שיתכן גם כי נולדה ברומניה, בהונגריה, במארוקו או בארגנטינה), והיא קנתה לה את ה-צבריות" אחרי שהיטיבה לרכוש השכלה בבתי-הספר הגבוהים של רוסל וקליפורניה, תישאל בכלל השאלה: היש דמות אחידה כזאת?

האמת היא כי גן הצברים שלנו, גידור לים רבים בו. יש פרי בשל, טעים לחך ותאחה לעיניים (אם כי הוא הילך ומושמד ככל שה-צביליזציה" מוסיפה ל- השתולל בגן ולהשתלט עליו), ויש בו פרי-באזשים, מחוספס קליפה וריק מתוכן. נדמה לי שהתקנה היחידה למצב היא שיחרור הצעירה הישראלית (ולאור האמור לעיל, אני כבר נמנע מעתה מלכנותה צב- רית) מרגש הגאחה והעליונות הממלאה אותה. נכון - היא הקימה את המדינה, היא קיבצה גלויות, היא שיחרה מילדות, היא ניצחה בסניג, אבל אין זה פותר אותה מלהיות נימוסית, מלשקוד על הטעם הטוב של הופעתה, ואף להיות קצת יהדותית. עובדה היא כי במשך שנות הסוורה, נוצרו קחים נשיים יהודיים: מבט נוגה במקצת, פנים מעודנות ונוטות לקצת חיחרון, ארשת של רצינות, נימוסים הנובעים מתוך צני- עות, וקצת-קצת לב ומחשבה. אני עוקב לפעמים אם הצעירות היש- ראליות מסוגלות לפרוס מכספן לעני. ול- צעירי עלי לקבוע, כי לא פעם קורה ש- קבצן עובר את כל השולחנות בחצר של רחוק, בשעה שעל השולחנות עומדות כר- סות גדושות של איסי-שקו וטוטי-פרוטי, ואף צעירה לא תטרח לפתוח את ארנק להושיט לו פרוטה. יודע אני כי הן עו- שות זאת מטעמים אידיאולוגיים. השנוררות מאוסה בעיניהן. אבל מדוע הן כל-כך עקביות ובעלות מצפון דחקא בעינין זה? יודע אני גם שחלק גדול, ואולי החלק המכריע, של הצבריות בורח מעבודות ומ- מקצועות הומאניטריים, כמו מקצוע העובי דות הסוציאליות, האחריות, וכדומה. (הי יודע, למשל, שבבית-החולים למצורעים בי ירושלים משרתות אחריות משבדיה, הבאות הנה כמרחקים לספל במצורעים שלונז.) כל זה מוכיח עד כמה ברחה הבת בי ישראל, זו המכנה עצמה צברית, מאותם אוצרות שצברה למענה, דור אחר דור, האידישע מאמע.

וזמנה להיות אשה, עולים מתהום הגשמה השרידים האחרונים של הגשיות, ומיפיעים בצורה לא-טבעית, בגילויים שאינם בהתאם לגילה. מיכאל אבידור עמד על צורת- הדיבור של הצברית, האומרת: "מההההה באמממממ? או מה נשמעעעעע?" היא לא אמרה זאת כשהיתה בת 9, והיא מתחילה להגיד זאת כשהיא בת 19. או היא שמה עליה את כל הפירכוס שהיא חסכה מעצמה במשך השנים. עכשיו כל זה בא בבת אחת, וממילא גם בהגזמה.

אז באה גם הריאקציה. היא מספיקה להתעניין בפוליטיקה. היא קוראת את ה- עתונות הנחשלת על נסיכים וחלומות. גם אין היא מוכנה עוד להשתתף בדאגות פנינסה. היא הופכת לאשת-ההרמון המודר- נית של רחוב דיונוגף.

א ייאפשר להבין את הצברית מבלי לבחון היכן ואיך גדלה אמה, כי כל בת מושפעת במידה ניכרת מדמות האם. חלק ניכר מבין הצבריות הן בנות נשים יהודיות, שגדלו וחיו בעיירות הקטנות של מזרח אירופה; וחלק ניכר שני הן בנות נשות-יעירה מצפון-אפריקה ותימן. יש הבודל עצום בין בת הכפר והיעירה לבין בת העיר והכרך. בכפר לא היתה תופרת מעולה. הכל לבשו שמלות רחבות וחסרות-טעם, מבלי לראות בזה גפם. בכפר גם לא היתה התחרות רבה כל כך, וממילא לא היה צורך להתחרו בפירכוס. מספר הבנות ה- אים למספר הבנים, וכל בת יכלה לבטוח שתמצא בבוא היום את החתן שלה. היסוף הגמור הוא בבת הכרך. הצב- רית, בת האם העיירתית, כשהיא מגיעה לכרך או לתרבות הנשית של הכרך, היא כנופלת מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, ואולי להיפך. ראשה ממחר להסתחרר עליה, והיא שוב עוברת מקיצוניות לקיצוניות, ממחרת למדוד לעצמה את חידושי האופנה הטרשים ביותר, את התסרוקות הנועזות בי יותה. אין היא הופכת עלידי כך לליידי בת כרך, כי אם לדמות פורימית מנוחכת. לעתים אני שם לב באיזו הפרות יתרה משתמשת צברית בסכיץ ובמזלג ליד שולחן המסעדה ההורה. איך היא יושבת מגו- פחת כברחו ליד השולחן, מרימה כתף של ברוגו לעבר המלצר, גון פניה מתח- לף, מסמיק ומחוויר, מסמיק ומחוויר, וניכר עליה כי קשה לה לבלוע. התוצאה שוב ברורה: הבושה והחוצפה מתחילות לשלוט בה בערבוביה. היא חשה רגש נחיתות וחוסר-בטחון בקרב גדולים וחוקים ממנה, ומגלה יהירות וחוצפה בי מקום שנדמה לה כי הסובבים אותה חלשים וקטנים ממנה. לעומת האצילות האמיתית, היודעת להיות אדיבה ותקיפה כאחת, מגלה זו עצבנות שמופיעה בביטויים שו- נים. אך כולם חוקים מגיוני נימוס וחק.

זלם ככל שאני מפליג בדברים, נדמה לי כי בכלל חוטאים אנו בכך שאנו